

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ, ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Գարուն է, խառնաշունչ ձմեռէն յետոյ։ Բնութիւնը վերստին զարդարուած է կանաչով և ծաղկներով, ճիշդ նման այն օրերուն՝ երբ մեր Տէրը կը տարուէր մահուան, զոհելու իր զարուն կեանքը մեր սիրոյն և փրկութեան։ Այսօր, իր Յարութեան յիշատակին առջև, մարգեր, պահ չը ազատազրուած իրենց առօրձայէն, կը կենան Յարութեան զապափարին առջև և կը նային իրենց հոգեկան աչքերով Յիսուսի բացուած զերեզմանին։ Ամէն տարի այսօր, զիտուն, արուեստագէտ և միլիոնորհար կը նային յարգանքով այդ բացուած զերեզմանին, յսելու ձայնը հրեշտակին։ «Զէ աստ, այլ յարեալ», և կը զգան թէ տակաւին երէկ իրենք անձայն բառ մըն էին զիշերին մէջ, իսկ այսօր՝ երգ մը ժամանակի շրթունքին՝ որ կը հնչէ յաւերժօրէն երկինքէն կախուած զանգակի մը նման։

Այս է պատճառ որ ամէն անգամ երբ Զատիկուան առաւօտը ծաղիկերի վրայ, մեր Տիրոջ բացուած զերեզմանին շրջափակ, Յարութեան Խորհուրդն է որ կը լեցնէ բոլոր միաքերը։ Անոնք նայնիսկ, որոնք չունին ստոյգ հաւատքը Յիսուսի մեղեքներէն Յարութեան, որոնց մաաժուով չ'անցնիր շօշափելիէն անդին, կ'ունենան կարելի հաւատքը Յարութեան, երբ Զատիկի առաւօտը կարմիր հաւիթի մը երևոյթով ծաղիկ երկրի վրայ։ Զատիկը ծաղկած օրն է տարուան, որուն մէջ կեանքի զեղեշկութիւնն ու Աստուծոյ սէրը այնքան հրաշալիօրէն կ'ապացուցուին։

Մարդուն անառիկ իւրձր եղած էր դարերով շարունակելու կեանքը այս աշխարհէն անդին, իր տենչերու և երազներու լեռն ի վեր, սակայն մահուան սև պատը կը յուսահատեցնէր զինքը։ Զին աշխարհի հասկացողութեամբ, մարդուն և տիեզերքին ճակատագիրները բաժնուած էին, մարդ միայն մտածումով կրնար Աստուծոյ անմահութեան մասնակից ըլլալ։ Մարդուն երկրաւոր կեանքը կը վերջանար մահով։ Քրիստոս միակ բացառութիւնը եղաւ։ Այս պարագան հրաշք մը, զերբնական երևոյթ մըն է, եթէ ըստ մեզի դիտենք զայն, սակայն բնական իրողութիւն մը, եթէ աստուածային բարձունքէն նայինք անոր, այսինքն Յիսուսի կոչումին և նկարագրին բարձունքէն։

Գերեզմանը սկզբնակէտը եղաւ Յիսուսի կեանքին և անով՝ մարդկային կեանքին։ Զոն որ վերջացած կը կարծուէր իր կեանքն ու զօրծը, նոյն այդ լի սփուր զերեզմանէն վերանորոգուեցաւ անոնց հրաշալի իրականութիւնը։ Յիսուսի Յարութիւնը ալարանութիւն մը չէ, այլ իրականութիւն մը, որ պատ-

ռած է այլևս մահուան թանձր վարագոյրը և միացուցած իրարու կեանքը ան-
մահութեան և ժամանակաւորը անժամանակին:

Կը հաւատանք Յիսուսի Յարութեան, ոչ միայն որովհետեւ գիտենք թէ
զաղափարը չի մեռնիր, թէ սէրը անմահ է, այլ որովհետեւ կը զգանք ամէն օր
իր ներկայութիւնը Եկեղեցիին մէջ և հոգիին խորը բոլոր անոնց՝ որոնք իր ա-
նունով կը հաւաքուին: Թէ յաւերժական իր ներկայութիւնը իսկական գոյու-
թիւն մը չէ, կամ մարդկային տեսակ մը զաղափարատիպ, զոր իւրաքանչիւր
սերունդ ստէպ իր մտքին մէջ կը ստեղծէ, անոր փոխ տալով լեզուն իր սեփա-
կան ներշնչումներուն և մտածումին: Ոչ ալ պարզ յիշատակ մը, որուն պատ-
կերը կ'ուրուանայ մեր մէջ ժամանակի մը համար միայն: Եկեղեցիին ոգեկոչած
և զգացած Քրիստոսը աւետարաններու կենդանի Քրիստոսն է, առանց փո-
փոխման և դիմազեղծումի: Սակայն այսօր շատերու համար տեսանելիէն ան-
դին ոչինչ գոյութիւն ունի: Ճանչնալ տեսանելին՝ ահա մեր իմաստութիւնը,
վայելել զայն՝ ահա մեր երջանկութիւնը, իսկ անդենականը, Յիսուսի Յարու-
թեամբ բացուած, կը քօղուի յաճախ ոչ միայն մեր նայուածքէն, այլ նաև
մեր մտածումէն:

Ոմանք, և քիչ չէ թիւը անոնց, կը կարծեն թէ անդնականին հաւատքը
կը պատկերէ կեանքին արժէքը, չլատելով մեր ուժերը երկրի վրայ, մինչդեռ
ընդհակառակն՝ անոր կ'ընծայէ անդիմադրելի մեծութիւն մը: Ինչ կ'արժէ մօր-
դը, ինչ կ'արժեն իր իտէալներն ու իրօքերը, իր գործերն ու սէրերը, եթէ
անցնող վայրկեանը, որ այս աշխարհի կեանքն է, իր հետ կրնայ տանիլ այս
ամէնը: Եթէ այս աշխարհն է մեր միակ բաժինը, եթէ այս երկիրն է մարդուն
միակ հայրենիքն ու ժառանգութիւնը, այն ատեն կեանքը բնաւ իմաստ մը
չ'ունենար, անիկա առեղծուած մը կը մնայ որքան անգութ՝ այնքան անլուծելի:
պէտք է զրել անոր դրան վրայ այս թախծազին բայց ճշմարիտ խօսքը առաք-
եալին. «Առանց Աստուծոյ, առանց յոյսի»: Ընդհակառակն սակայն, բացէք ձեր
հոգիին առջև անդինականին դուռը, բէք թէ մարդկային կեանքը ճամբորդու-
թիւն մըն է աշխարհէն յաւիտենականին, թէ մեր իւրաքանչիւր օրը վախճան
մը և սկիզբ մըն է միանգամայն, այն ատեն սիրոյ և ծառայութեան իւրաքան-
չիւր արարքը նոր արժէքով պիտի երևի և կեանքի նեղութիւններն ու դժուա-
րութիւնները բնաւ պիտի չյուսահատեցնեն զմեզ:

Յարութեան մտածումը, թէ մարդուն կեանքը չի վերջանար գերեզմա-
նով, անմահութեան հաւատքին առաջին լոյսն է, հոգիին մէջ ծագած: Յիսուս
պատմութեան մեծագոյն հրաշքն է, և ասիկա՝ իր Յարութեամբ մանաւանդ:
Մահը միայն փառք չէ կեանքի ունայնութեան, այլ յայտարարը նաև անոր
բարձրագոյն իմաստին: Խորունկ կարօտն ու տաղնապը՝ զոր կը սեղմենք իր
խորհուրդին դիմաց, ապացոյցներ են թէ յաւիտենականութիւնը կը քաշէ զմեզ
մեր մէջ յուզելով այն զգացումները՝ որոնք նոյն ատեն յոյսերն են մարդկու-
թեան, իրականանալու սահմանուած:

Յաւիտենական կեանքը մարդուն կարելի է, և գոյութիւն ունի ոչ թէ
իր հոգիին բնութեանը պատճառաւ, այլ որովհետեւ Քրիստոս յարեաւ և յաղթեց

աշխարհի մահացուցիչ ուժերուն: Վասնզի տիեզերական հրաշքին մէջ յարութեան իմաստը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ իմաստին յաղթանակը իմաստ չեղող պարապի մը վրայ, որմէ կազմուած ըլլաւ մեր տիեզերքը: Մահը լրումը կը նշանակէ տիեզերքին, յարութիւնը՝ անոր նորոգումը: Յիսուս իր յարութեամբ մահուան փականքը վերածեց կեանքի բանալիին: Մեր ժողովուրդը դարեր շարունակ այդ բանալին իր ձեռքին մէջ ամուր բռնած, անով երկնքի դուռը միշտ բաց պահեց, հակառակ մահուան կնիքը իր վրայ դնել սեղաններուն:

Պատմութիւնը մարդերու կեանքին յիշատակարանը ըլլալէ աւելի, դասփորձներու և երազներու հանգէսն է: Ընդհանրապէս ժողովուրդները կ'ընեն շինելու իրենց հողին պատկերը, ազգերու պատմութեան պատկերասրահէն ներս: Քանի՜ ժողովուրդներ, երբեմն հզօր ու տիրական, այսօր չունին իրենց հողին այդ պատկերը, հակառակ իրենց թիւին և ուժին: Զեր միտքին աշխարհը դիտեցէ՛ր կարուստն մեր սուրբերուն և հերոսներուն, որոնք Յիսուսի Յարութեան լոյս հաւատքով զրահուած, տարազեղ ծաղիկներու նման մեր պատմութիւնը շուշանեցին, առասպելական կրկէսի մը վերածելով այն հողը՝ զոր մեր ճակատադիրը ձգտեց զրօշակը բրաւ պատմութեան մահասփիւռ խորշակներուն:

Մահուան խորհուրդը բնաւ չէ մթաղնած մեր հողին: Մենք եղած ենք ազգ մը, որ շատ զերեզմաններ է ունեցեր ինչպէս իր հողին խորը՝ տնայէս ալ իր հողին մէջ, և եթէ կըցած ենք սպիլ դարերով, պատճառը այն է որ զանոնք բնաւ զոցուած չենք նկատած և անոնց մէջէն տեսած ենք մեր ապագան և շարունակած մեր կեանքը: Յարութեան փառքը մեր կեանքին ալ փառքն ու ճշմարտութիւնն է եղած, հակառակ մեր պատռուած կոյերուն և արցունքոտ աչքերուն:

Այս մտածումով և հաւատքով է որ Քրիստոսի սուրբ Յարութեան աւետարանը կ'աւանդեմ ձեզի, ժողովուրդ Հայոց, իր Սուրբ Գերեզմանէն, որ րնդունիս զայն զոգացումով և համոզմամբ: Ո՞ր ազգը, քեզմէ աւելի, պէտք ունի այսպիսի պատգամի մը սրտապնդող սփոփանքին: Հաւատա՛մ Քրիստոսի յարութեան, մի՛ աւագտե՛ր յոյսիդ պայծառութիւնը, մի՛ թոյլ տար որ կեղտոտի հաւատքիդ սրբութիւնը, որքան ալ դառն ըլլայ բաժակը զոր կը մատուցուի շրթներուդ:

Սերմանուած և վերընձիւղած ցորենահատն է Քրիստոս, իբրև հաւատք և կեանք, որ դարերէ ի վեր կ'աճի և կը զարգանայ իր եկեղեցիով: Այս աղուոր հասկին հատիկներէն մին ենք մենք իբրև ազգ և եկեղեցի: Մասնակից եղած ենք դարերով իր մահուան և կը հաւատանք թէ մասնակից ենք նաև իր յարութեան, որովհետև մեր յոյսը լի է անմահութեամբ:

Ե.